

Ha az elmúlt száz évben nem a szellemi pusztítás lett volna a cél a Kárpát-medencében, akkor ehhez hasonló házaknak kellene itt állniuk, pezsgő kulturális és gazdasági élettel. A ház felépítése a kitartást és az újrakezdést szimbolizálja számomra, egyben reményt ad, hogy valamikor az utca másik oldalán, az elpusztított polgárházak helyén tátongó gödör befoltozására, az épületek újraépítésére is lesz ereje a nagykaposi közösségnek.

REPORTING FROM THE FRONTIER | A BUSINESS CENTRE IN UPPER HUNGARY ARCHITECT: BALÁZS CSÓKA

At the end of World War II, the Versailles Treaty annexed the Hungarian settlement of Nagykapos to Czechoslovakia. The newly drawn border severed the booming cultural and economic ties, sent the Jewry of the town to death camps and the civilian upper class to malenkij robot. Later on, together with the industrial expansion, the proportion of Hungarian population shrunk to a mere 60%. The traditional urban homes along the southern side of Main Street were demolished during Socialism. This was the spiritual and economic setting in which the architect was commissioned to prepare the construction plan of a business and education centre on Main Street. The atmosphere of the new business centre exudes nostalgia for a world which "could have been". The structure of the house symbolizes endurance and a fresh beginning, the hopeful longing for filling up the empty space left after the destruction of the townscape through community effort.

SUMMER SCHOOL, 2016

Prince's Foundation

▼ Fotó: Richard Ivey

Károly herceg nyári iskolája | Szöveg: Heli Judit | Fotó: Heli Judit, Richard Ivey

Károly walesi herceg Alapítványa és a Kós Károly Egyesülés kapcsolatáról többször hallottam az utóbbi években: az egyetemen a *Szerves építészet* c. kurzuson, valamint a Vándoriskolában is sokszor szóba került. A Szűcs Endre vezette Mérnök stúdióban kezdtem el jobban figyelni a tevékenységüket Tóth Péter hatására, aki sokszor hozta fel jó példaként a Prince's Foundation munkásságát. Idén februárban bukkantam rá erre a háromhetes kurzusra, amikor a vőlegényem már szerződéssel a zsebében tervezte az angliai költözést.

Az évente megrendezett nyári iskola során a résztvevők előadás-sorozatok, workshopok, rajz-, modellezési és építési feladatok, helyszíni bejárások, városfelfedező túrák során tapasztalhatják meg, hogyan alkalmazhatóak a hagyományos építési módszerek és épületfelújítási-karbantartási fogások a 21. században. Ezek a program hívószavai, ame-

lyek azonnal felkeltették az érdeklődésemet. Számos ösztöndíj pályázható a részvétel támogatására. Ezúton is szeretném megköszönni a KKE támogatását. Az itt eltöltött vándoriskolás évek gondolkodásomat illetően és szakmailag is nagyon meghatározóak voltak. Az ajánlólevelet, ha nem is közvetlenül, de Makovecz Imre és az Egyesülés tagjai írták nekem, s ennek köszönhetően a részvételi díj nagy részét ösztöndíjjal sikerült fedeznem.

Ahogy Tóth Péter szokta mondani, Károly hercegnek az építészet a hobbjá. Meglátogattam egy megvalósult kis centrális teaházat, amit ő tervezett. Látszott rajta – sajátos bája mellett –, hogy tervezője igazán érdeklődik a szakmáért. Ezen túlmenően azt sugallja, hogy igen okos ember, aki tudja, hogy az építészet messzemenő változásokhoz, fejlődéshez tud vezetni az élet minden területén.

Az alapítvány (Prince's Foundation) a jövőt a fenntartható fejlődésben látja, és minden általuk szervezett kurzus, program, képzés az ehhez vezető, általuk kijelölt utat építi. Igaz, jelentős pénzügyi háttérrel rendelkeznek, de ehhez komoly szellemi tartalmat párosítanak. A fenntartható fejlődést hozzánk hasonlóan definiálják: a jövőt a tradicionális építési módszerek és a hagyományos, helyi építőanyagok alkalmazásában látják, harmonikus közösségekben. A hagyományos építési logikából indulnak ki, de mindezt a mai élethelyzethez igazítva, korunk igényeinek megfelelően igyekeznek továbbvinni. Az oktatást tekintve nagyon sokszínű a tevékenységük: oktatnak hagyományos építési módszereket a még erre fogékony 15–17 éves fiataloknak, továbbképeznek már némi gyakorlattal bíró iparostanoncokat, több mesterképzést is indítanak urbanisztika és

fenntartható épületszerkezetek témakörben, melyet Oxfordban intézményesítettek. Az oktatás mellett városépítészeti és építészeti léptékben gondolkodva is igyekeznek elképzeléseiket átültetni a gyakorlatba, s a terveket sok esetben építés követi. A megvalósult épületcsoportok vagy önálló településrészek – mint Poundbury – biztosítják a helyszínt az általuk elképzelt életnek, az ezt működtető közösségeknek.

Idén rendezték meg 27. alkalommal a nyári iskolát, amelyen a 27 diák egyike voltam. A csapat egyik fele egy másik, a Vándoriskoláéhoz hasonló program keretén belül került ide: ácsok, kőfaragók, általános felújítással foglalkozók, vakolatlapasztók, kőfalat rakók. Egy nyolc hónapos képzésen vesznek részt, pár havonta más-más iparosmesternél fognak dolgozni, így mélyítve tudásukat a hagyományos építési fogásokban. A kurzus végén olyan tanúsítványt kapnak, ami egy angliai rendszeren belül minősíti szakmai tudásukat. A társaság másik felét öt-hat építész, egy urbanista, közösségépítő és fejlesztők, és érdeklődő fiatalok tették ki. Úgyesen válogatták össze a csapatot, tudatosan figyelve arra, hogy a három hét alatt ki-ki hogyan tud a nagy egészhez valamit hozzátenni. Az életkort tekintve 20–30 év közötti volt a társaság, de akadott pár fiatalabb és idősebb arc is. A sokszínűség nem csak a szakmák tekintetében érvényesült: a társaságnak kb. a fele volt angol, volt egy walesi, két kanadai, három amerikai, két kenyai, egy indiai, két szlovák, és jómagam. Az első héten az Alapítvány londoni bázisán voltunk, itt zajlott az oktatás egy nagy előadásban, ami, ha kellett, padokkal volt berendezve, de alkalmasint pár perc alatt műteremmé alakult át festőállványokkal. Síkbeli és térbeli geometria, alakrajz és épületábrázolás volt a főfogás, néhány előadással kiegészítve (a klasszikus építészetről), s látogatással egy vidéki kutatóközpontba, ahol Charles herceg mintaháza áll (a Prince's Natural House, BRE), ami önmagában megérdemelné egy beszámolót. A síkbeli geometriát Jon Allen tartotta, aki azon túl, hogy megtanított pl. a szabályos sokszögek, az aranymetszés, a Fibonacci-spirál, a Triskell-jel, a különböző kökeretek

◀ Fotó: Heli Judit

▼ Fotó: Richard Ivey

SCHOOL, 2016

▲ Fotó: Richard Ivey

és ívek szerkesztésére, mesélt a Szent Geometriáról, az arányokról is. A tudományos oldal mellett nagyon erősen megmutatkozott az a holisztikus szemlélet, amihez hasonló az Egyesületen belül is jelen van.

A térbeli geometriát Jonathan Horning tanította. Vele először hurkapálcikákból modelleztünk szabályos platóni és archimédeszi testeket, majd nagyobb léptékben, léceket madzaggal összekötve jurtaméretű építményt állítottunk össze az előadó közepén.

Az alakrajzot Rowan James vezette, két fiatal nő és egy férfi modell közreműködésével. Nagyon izgalmas volt Rowan instrukcióit követve, csigaként lekövetni az emberi test vonalait, és hunyorítva keresni az árnyékokat.

A helyszíni akcióskiccelést Lucien Steil vezényelte. Jártuk London utcáit, piacokat, temetőket, templomokat, tereket, parkokat, klasszikus épületeket keresve fel, és rajzoltunk: gyors skiccek, szigorúan szénrel. „Ragadjátok meg a város lüktetését” – mondta. Ez az építésznek sem egyszerű feladat, nemhogy az ácsceruzához és vinklihez szokott srácoknak.

▶ Fotó: Heli Judit

▲ Fotó: Heli Judit

Az első hét nekem nagyrészt ismétlést jelentett, de nagyon felszabadító volt egy laza, ingergazdag környezetben alkotni, valamint nyelvleckének sem volt utolsó. A hetet azal zárjuk, hogy mindenki feltette az elmúlt napokban készült rajzait a falra, a már ott lévő bemutatkozó portfóliója mellé, s ki-kimondta a saját munkái mellett állva az élményeit, tapasztalatait, benyomásait. Emlékeznék Makoveczre és az Egyesülésre, többen odajöttek hozzám a régebbi munkatársak közül, és emlegették a közös építéseket és workshopokat. Az első hétvégét, Londont elhagyva, Edinburgh-ban töltöttük. Itt a helyi, Ed Taylor nevű fiatal építésszel jártuk a várost, aki, mint kiderült, részt vett azon az

▲ Fotó: Heli Judit

építésen, amit Bata Tiborék vezettek jó pár évvel ezelőtt, amikor ő még hallgató volt.

A következő két hetet Skóciában töltöttük, ahol a frissen megszerzett, részint elméleti tapasztalatainkat gyakorlatba ültethettük. A helyszín Glasgow-tól délre, 65 km-re, a Dumfries House Birtokon volt. (Dumfries House Estate, Cumnock). A Dumfries House egy 18. században épült klasszicista kastély, melyet Robert Adam tervezett. A birtok területe megközelítőleg 800 hektár, melyen a kastély mellett több épület található. Ezek oktatási, kutatási, műhely-, gazdálkodó-, szállás- és sportfunkciókat rejtene. A birtok egy oktatási központ, ahol az Alapítvány szellemi célki-

tűzéseinek gyakorlati alkalmazásait tanítják mindenféle korosztálynak.

A második hét elnevezése: Craft's week, azaz mesterségek hete. Öt-hat fős csoportokra osztva folytatódott a tanulás, öt nap alatt öt különböző workshopon vettünk részt: tapasztás-gipsztagozatkészítés, vakolatthímzés, zsúpolás-palázás, fakapcsolatok és kőfaragás volt terítéken. A workshopok alapkonceptiója, hogy a résztvevők hagyományos építési módszereket tanulhatnak, tradicionális építőanyagokat használva, s a fogásokat olyan iparosmesterektől elsajátítva, akik nap mint nap ezzel foglalkoznak, és sok esetben a szakma több generáció óta öröklődik a családjukban. Igazán tiszta forrásból, szakmailag és emberileg is 100%-ot nyújtó mesterek mellett volt szerencsénk dolgozni, akik őszintén odaadással, tudásuk legjavát nyújtva igyekeztek továbbadni azt. E pár nap után mindenkinek világossá vált: a régi korok embere milyen harmóniában élt a természettel, mindent felhasználta a maga helyén, nem termelt hulladékot. Miután kicsépelte a gabonát, szalmával fedte a házat. Itt a hangát is használják fedésre, a virágorból méz készül, s ha levirágozott, a gyökérszerű növény a tetőre kerül. Mindenki megértette, milyen jól lélegző rétegrendek készültek meszes tapasztással, a cement végleg tiltólistára került a 27 résztvevő fejében. A zsúpolómester járt már a szentendrei skanzenben, a fiatal vakolatthímző mesterünk pedig, miután Balaton-felvidéki vakolatdíszeket mutattam neki, másnap azokkal kezdte a tanítást. Tájékozott, érdeklődő, szakmájukat szenvedélyesen űző, kiváló emberek voltak mind. A mesterek név szerint: Johanna Welsh, Alan Jones, Johnny Anderson, Dave Fay, Gail Haddow, Stephen Jefferson.

▲ Fotó: Heli Judit

THE SUMMER SCHOOL OF PRINCE CHARLES JUDIT HELI

Organized annually by the PRINCE'S FOUNDATION, the summer school offers drawing, modeling and building sessions, site inspections and urban tours to participants from all around the world, with the purpose of demonstrating the relevance of traditional architectural and civil engineering methods in the 21st century. With support from the Kós Károly Association, Judit Heli took part in the sessions of the 27th summer school.

▼ Fotó: Richard Ivey

Komoly szakmai tapasztalat volt építészként ez a hét. Mindig meghatározó élmény a gyakorlatban átélni ezt. Minden ilyen élmény komolyan visszahat az építész tervezési gondolkodására, hiszen a papírra vetett vonalak mögött szerkezetek, anyagok, építési technológiák vannak. A fenntartható fejlődés útja a hagyományos gondolkodás továbbgondolásával járható. Ezt az utat követik sokan a Szigetországban is, s ezzel a szemlélettel találkozhatunk a Vándoriskolában, az erdélyi kalákákban, s nagyon sok további helyi fórumon, közösségben is. A következő hétvégén Glasgow-ba utaztunk, újra skót vezetőkkel jártuk a várost, többek között Makintosh pár ismert épületét is felkeresve.

A harmadik hét neve „Design Week”, azaz tervezési hét volt. A program nagyon jól felépített. Az első két hét tanulságai után négyfős csoportokat alkotva egy kis léptékű tervezési feladatot kellett megoldanunk. A csapatokat a szervezők (Lauren Banks és Simon Sadinsky) alapos átgondolást követően állították össze: minden csapatba jutott egy ács, egy kőfaragó és egy építész, aki tud léptékben rajzolni. Izgalmas és tanulságos feladat volt a tervezés legelső pillanatától mester-jelöltekkel gondolkodni, amikor a vonalak még sokszor bizonytalanok. S amikor a lécszaka, palló és gerenda közti különbséget is csak rajzban tudod elmagyarázni az angol ácsnak, s mire megérti, kiderül, hogy

▲ Fotó: Richard Ivey

nem igazán van rá külön szavuk angolul. Egy menedékház tervezése volt a feladat, a Dumfries Estate fogadóépületének szánták. Egy hosszú, kettős fasor vezetett a már meglévő kapuépítményhez, ennek mentén kellett elhelyeznünk az épületet. Az erőteljes fasorra reagálva, valamint a menedékhez illő ölelő formát keresve találtunk rá a két fa köré tekeredő spirális alaprajzi formára, melyet változó magasságú kőfal rajzolt ki, s aminek a tetején a hagyományos angol fa keretvázas szerkezetek által inspirált centrális felépítmény került magas tetővel. A tervezési hét alatt a legnehezebb feladat az volt, hogy meg tudjam értetni magam és az ötleteimet az anyanyelviemmel. Voltak nehézségeim a szakmai nyelvvel, de sokat sikerreltem, gyorsan, roppogósan. Ezt ő is élvezték, a kommunikációt pedig nagyon megkönnyítette ez a módszer. Naponta több konzultációnk volt az Alapítvány tanáraival (dr. Matthew Hardy), az ott dolgozó építészekkel (Michael Harris), és a második héten megismert mesterekkel egyaránt. Három nap alatt kellett az első vázlattervet összeállítani, ekkor a hat tervből négyet választottak ki, melyet két nap alatt kellett véglegesíteni. Ezután a szakmai zsűri kiválasztotta a legjobbat, ami egy-két éven belül (a nyolc hónapos képzés keretében) megvalósulhat. A kagylóra („shell”) hasonlító tetejű menedékházunk („shelter”), amit „shel(l)ter” névre kereszteltünk, bejutott a legjobb négy közé. Bár nem mi vittük el az első díjat, elkérték a terveinket, mert más helyszínen ugyan (egy védettebb, erdős részen), de szeretnék megépíteni, ha lesz rá lehetőség a jövőben.

Komoly szervezet húzódik a Prince's Foundation neve mögött, tudatosan és professzionálisan valósítják meg céljaikat. Szerencsés vagyok, hogy itt tanulhattam, megismerhettem ezt a sok csodálatos, hasonló érdeklődésű fiataalt, a szívvel-lélekkel szakmájuknak áldozó mestereket, konzulenseinket, tanárainkat. Remélem, segíteni fog ez a sok új ismeret az angliai munkakeresésben, és nem utolsósorban bizom benne, hogy ebből a felfrissült kapcsolatból idővel a Vándoriskola is tud majd profitálni.